

Поширені запитання – Проект Конвенції про заснування Міжнародної комісії з розгляду заяв для України

1. Що таке Міжнародна комісія з розгляду заяв для України?

Міжнародна комісія з розгляду заяв для України буде створена під егідою Ради Європи. Це буде адміністративний орган, який здійснюватиме розгляд, оцінку та ухвалення рішень щодо претензій про відшкодування збитків, втрат та шкоди, завданих міжнародно-протиправними діями, вчиненими Російською Федерацією в Україні або проти неї. Вона визначатиме розмір можливої компенсації, яка належить в кожному випадку.

2. Претензії, за якими ухвалюються рішення: які порушення, коли, де та хто може бути заявником?

Претензії стосуватимуться збитків, втрат або шкоди, завданих міжнародно-протиправними діями, вчиненими Російською Федерацією в Україні або проти неї, включаючи її агресію, що порушує Статут Організації Об'єднаних Націй, а також будь-якими порушеннями Російською Федерацією міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини:

- (a) 24 лютого 2022 року або після цієї дати;
 - (b) (i) на території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її сухопутні землі, повітряний простір, внутрішні води та територіальне море;
 - (ii) у виключній економічній зоні України та на її континентальному шельфі відповідно до міжнародного права та, якщо застосовно, національного законодавства України; або
 - (iii) будь-якому повітряному або морському судну, що знаходиться під юрисдикцією України; та
 - (c) усім зацікавленим фізичним та юридичним особам, а також Державі Україна, включаючи її регіональні та місцеві органи влади та державні чи підконтрольні установи.
-

3. Для чого необхідна Міжнародна комісія з розгляду заяв ?

Згідно з міжнародним правом, держава, яка вчинила міжнародно-протиправне діяння, зобов'язана повністю відшкодувати шкоду, завдану цим діянням.

Правда, справедливість і репарації необхідні для того, щоб жертви змогли подолати наслідки пережитого.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції 2022 року під назвою [«Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України»](#) визнала, що Російська Федерація має бути притягнута до відповідальності за будь-які порушення міжнародного права в Україні або проти неї, і має нести правові наслідки всіх своїх міжнародно-протиправних діянь, включаючи відшкодування шкоди, зокрема, будь-яких збитків, завданих такими діями.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй також визнала необхідність створення міжнародного механізму відшкодування збитків, втрат або шкоди, що виникли внаслідок міжнародно-протиправних дій Російської Федерації в Україні або проти неї.

Рада Європи працює саме над таким комплексним механізмом компенсації, як було підкреслено в [Декларації саміту в Рейк'явіку](#) 2023 року. Це включає, як перший компонент механізму, вже створений Реєстр збитків для України, який працює та отримав понад 60 000 заяв, Міжнародну комісію з розгляду заяв як другий компонент та компенсаційний фонд як майбутній третій крок.

4. Який зв'язок між Міжнародною комісією з розгляду заяв і Реєстром збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України?

У вищезгаданій Резолюції 2022 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй рекомендувала створити міжнародний реєстр збитків, який би слугував документальним записом доказів та інформації про претензії щодо збитків, втрат або шкоди, завданих усім зацікавленим фізичним та юридичним особам, а також Державі Україна, внаслідок міжнародно-протиправних дій Російської Федерації в Україні або проти неї, а також для сприяння та координації збору доказів.

Реєстр збитків був створений під егідою Ради Європи після 4-го [саміту](#) глав держав та урядів Ради Європи, що відбувся у 2023 році в Рейк'явіку. Реєстр зараз функціонує у повному обсязі. Як було підкреслено в Декларації саміту в Рейк'явіку, Реєстр мав стати першим компонентом майбутнього міжнародного комплексного механізму компенсації, який може включати комісію з розгляду претензій та компенсаційний фонд. Станом на сьогодні до Реєстра приєдналися 44 держави та Європейський Союз – [41 як учасники та чотири як асоційовані члени](#).

Реєстр збирає та реєструє заяви на компенсацію, подані фізичними та юридичними особами, а також Державою Україна. Реєстр також зберігає підтверджуючі докази щодо цих заяв.

Робота Реєстра включає категоризацію, класифікацію та впорядкування заяв на основі певних критеріїв. Через свою Раду Реєстр оцінює заяви та визначає їхню прийнятність. Прийнятні заяви вносяться до Реєстра. Реєстр не розглядає та не оцінює отримані заяви за їхньою суттю, а також не оцінює їхню вартість і не призначає виплат. Це буде функцією Міжнародної комісії з розгляду претензій.

Реєстр та його робота будуть передані Міжнародній комісії з розгляду заяв якомога швидше після створення Комісії. Після передачі Реєстра до Комісії з розгляду претензій він продовжить працювати у складі Комісії з розгляду заяв та відповідно до [проєкту Конвенції](#).

5. Як і коли буде створено Міжнародну комісію з розгляду заяв ? Хто це вирішує?

Робота зі створення Міжнародної комісії з розгляду претензій розпочалася у 2024 році. Офіційні переговори були скликані Королівством Нідерландів та Україною у 2025 році за підтримки Ради Європи.

У грудні 2024 року Генеральний секретар Ради Європи запропонував створити Комісію з розгляду заяв під егідою Ради Європи в рамках відкритої конвенції Ради Європи та спираючись на роботу Реєстру збитків. Понад 50 зацікавлених держав та Європейський Союз розглянули різні варіанти створення Комісії з розгляду претензій та у липні 2025 року вирішили обрати варіант, запропонований Генеральним секретарем.

Комітет міністрів Ради Європи згодом ухвалив створення Спеціального комітету із заснування Міжнародної комісії з розгляду заяв для України (САНЕС), який узяв на себе поточні переговори та 12 вересня 2025 року завершив розробку проєкту Конвенції про заснування Міжнародної комісії з розгляду заяв для України.

17 вересня 2025 року Комітет міністрів Ради Європи передав проєкт Конвенції Парламентській асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) для надання висновку.

Очікується, що Комітет міністрів згодом схвалить проєкт Конвенції у жовтні 2025 року з метою її прийняття на дипломатичній конференції, запланованій на 15-16 грудня 2025 року в Гаазі, де Конвенція буде відкрита для підписання.

Конвенція набуде чинності після 25 ратифікацій, за умови, що пов'язані з нею фінансові зобов'язання будуть достатніми для підтримки початкової роботи Комісії.

6. Як Комісія з розгляду заяв вбудована в Раду Європи?

Комісія з розгляду претензій буде заснована відкритою конвенцією Ради Європи. Вона буде незалежним органом в інституційних рамках Ради Європи.

7. Чи відкрита конвенція для держав поза межами Європи?

Договори Ради Європи, відкриті для держав, які не є членами Ради Європи, називаються «відкритими конвенціями». Переважна більшість конвенцій Ради Європи формально передбачають, що їх сторонами можуть стати держави, які не є членами.

У випадку Конвенції про заснування Міжнародної комісії з розгляду заяв для України, будь-яка держава, Європейський Союз та будь-яка інша організація регіональної інтеграції можуть стати членом Комісії, ставши стороною Конвенції.

Проєкт Конвенції буде відкритий для підписання всіма державами-членами Ради Європи, Європейським Союзом та будь-якими іншими державами, які беруть участь у

дипломатичній конференції з прийняття Конвенції, а також будь-якими іншими державами, які проголосували за резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 14 листопада 2022 року під назвою «Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України».

Після набуття чинності Конвенцією сторони можуть запросити будь-яку іншу державу або організацію регіональної інтеграції, яка не брала участі в Дипломатичній конференції або не голосувала за вищезгадану резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, приєднатися до Конвенції.

Усі члени, незалежно від того, чи є вони державами-членами Ради Європи, чи ні, матимуть рівні права в Комісії з розгляду заяв .

8. Чи може Російська Федерація стати членом Конвенції?

Російська Федерація може стати членом за певних умов, передбачених у проєкті Конвенції.

Російська Федерація може будь-коли звернутися з проханням про запрошення стати спостерігачем.

9. Які види претензій розглядатиме Комісія з розгляду заяв ?

Комісія з розгляду заяв розглядатиме претензії, подані до Реєстру збитків та зареєстровані ним, а також претензії, подані безпосередньо до Комісії після її заснування.

Перелік категорій претензій, які можуть бути подані, є широким і включає різні види збитків, втрат або шкоди. Повний перелік категорій доступний [тут](#). Порядок подання заяв пояснюється [тут](#).

10. Хто прийматиме рішення щодо заяв і за якою процедурою?

Заяви розглядатимуться колегіями комісарів – незалежних експертів у сферах міжнародного права, вирішення спорів, оцінки збитків та інших відповідних галузей, які працюватимуть у своїй особистій якості. Конвенція передбачає надійні гарантії незалежності комісарів та Секретаріату.

Колегії комісарів видаватимуть рекомендації щодо будь-яких сум компенсації, що присуджуються заявникам. Проєкт Конвенції вимагає, щоб колегії дотримувалися найвищих стандартів незалежності, неупередженості, справедливості та об'єктивності.

11. Як обиратимуться комісари?

Комісарів призначатимуть на інклюзивній основі, враховуючи необхідність незалежності, неупередженості, доброчесності, високих моральних якостей, досвіду, багатoproфiльної професійної експертизи, широкого географічного представництва та гендерного балансу. Комісари будуть експертами в таких галузях, як міжнародне право, вирішення спорів, фінанси, бухгалтерський облік, страхування або оцінка збитків.

Кандидати зможуть подавати заявки безпосередньо або висуватися членами Комісії. Секретаріат Комісії організує процес висування кандидатур та подання заявок, перевіряє кандидатів та створює список кандидатів, які відповідають критеріям призначення на посаду комісара. Цей список буде щорічно подаватись на затвердження Асамблеї Сторін.

12. Як отримають компенсацію заявники?

Комісія з розгляду заяв лише розглядатиме, оцінюватиме та ухвалюватиме рішення за заявами, а також визначатиме будь-яку суму компенсації, що належить у кожному випадку. Третій крок міжнародного механізму компенсації, а саме компенсаційний фонд, все ще потребує обговорення.

Зацікавлені сторони продовжують вивчати можливі джерела фінансування компенсації, яка буде визначена та присуджена Комісією з розгляду заяв .

13. Скільки коштуватиме Комісія з розгляду заяв ? І хто за неї платитиме?

Хоча точні витрати ще розраховуються, основні витрати, ймовірно, будуть нижчими, ніж витрати інших міжнародних комісій з розгляду претензій. Використання цифрових технологій допоможе знизити витрати до мінімуму.

Російська Федерація, якщо вона стане членом, нестиме витрати на Комісію. До того часу Комісія фінансуватиметься за рахунок щорічних внесків, встановлених для її членів, та добровільних пожертвувань.

14. Яку політичну підтримку має Комісія з розгляду заяв ?

Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 2022 року «Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України», яка заклала політичну основу для заснування Комісії з розгляду претензій, підтримали 94 держави.

У 2023 році глави держав та урядів послалися на цю резолюцію в [Декларації саміту в Рейк'явіку](#), якою вони визнають, що «Реєстр покликаний стати першим компонентом майбутнього міжнародного комплексного механізму компенсації та висловлюють готовність співпрацювати з міжнародною спільнотою у подальшій розробці такого механізму, який буде створено окремим міжнародним документом, що може включати комісію з розгляду претензій та компенсаційний фонд».

Переговори щодо проєкту Конвенції зібрали 55 делегацій, у тому числі 14 делегацій від держав, що не є членами Ради Європи. Європейський Союз також взяв активну участь. Це свідчить про великий міжрегіональний інтерес до цього механізму. Текст Конвенції не виключає приєднання інших зацікавлених Держав та міжнародних організацій (див. вище).

Парламентська асамблея Ради Європи також з 2022 року підтримує створення механізму компенсації, у тому числі, з січня 2023 року, заснування Комісії з розгляду заяв .

15. Які країни беруть участь?

Члени та спостерігачі Комісії з розгляду претензій будуть відомі лише після завершення процесів ратифікації.

16. Як бере участь ЄС?

Європейський Союз є одним із найбільших політичних прихильників цієї ініціативи. ЄС допомагає координувати політичну підтримку між своїми державами-членами та брав активну участь у переговорах щодо проекту Конвенції. Як Європейська служба зовнішніх справ, так і Комісія ЄС тісно співпрацювали з секретаріатом Ради Європи. ЄС може стати стороною Конвенції та членом Комісії з розгляду заяв .

17. Чи існує угода, яка визначає, як Комісія з розгляду заяв взаємодіятиме з відповідними судами, включаючи Європейський суд з прав людини?

Міжнародні суди, в тому числі Європейський суд з прав людини, можуть розглядати справи, що включають збитки, втрати або шкоду, подібні до заяв, що будуть подані до Комісії з розгляду претензій.

У проєкті Конвенції зазначено, що під час прийняття рішень Комісія з розгляду претензій враховуватиме – якщо це буде доцільно – відповідні рішення або вироки судів, трибуналів або інших судових органів, створених відповідно до міжнародного права. Будуть вжиті відповідні заходи для уникнення подвійного присудження компенсації за ті самі збитки, втрати або шкоду. Буде налагоджено співпрацю з Європейським судом з прав людини. Цьому сприятиме той факт, що Комісія з розгляду заяв буде входити до складу системи інституцій Ради Європи.

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі [Україна та Нідерланди проти Російської Федерації від 9 липня 2025 року](#), Суд вважав, що «будь-яке майбутнє рішення, винесене на користь Уряду-заявника України у цій справі відповідно до статті 41 Конвенції, повинно належним чином враховувати створення Реєстру збитків та поточні обговорення щодо майбутнього механізму компенсації».

18. Чи пов'язана Комісія з розгляду заяв зі Спеціальним трибуналом за злочин агресії проти України?

Незважаючи на те, що як Міжнародна комісія з розгляду заяв , так і Спеціальний трибунал за злочин агресії проти України мають бути створені в інституційних рамках Ради Європи, це два різні механізми з різними мандатами, правовою основою та членством, які діятимуть незалежно один від одного.

19. Чия це була ідея спочатку?

Пропозицію щодо створення міжнародного механізму компенсації просували українські експерти та урядовці.

Ця ідея швидко отримала значну підтримку, зокрема з боку міжнародних юристів, правозахисних організацій та урядів, що призвело до прийняття вищезгаданої Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 2022 року «Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України». Парламентська асамблея Ради Європи також чітко підтримала цю ідею, і в Декларації саміту в Рейк'явіку глави держав та урядів Ради Європи висловили свою готовність співпрацювати з міжнародною спільнотою у подальшій розробці такого механізму компенсації.

Нідерланди відіграли особливу роль у досягненні прогресу щодо Комісії з розгляду заяв . Окрім політичної підтримки цієї ідеї, Нідерланди запропонували провести обговорення в Гаазі, де вже розташований Реєстр збитків.

20. Як Комісія з розгляду заяв пов'язана з поточними мирними переговорами?

Комісія з розгляду претензій зосередиться на компенсації за збитки, втрати та шкоду, і таким чином сприятиме забезпеченню відповідальності та справедливості. Хоча мирні переговори зосереджені на припиненні воєнних дій, такі механізми гарантують, що жертви війни не залишаться без визнання того, що вони пережили, і що їм буде забезпечено відшкодування збитків, завданих війною.

21. Коли Комісія з розгляду заяв почне працювати і де вона буде розташована?

Є надія, що багато держав швидко підпишуть і ратифікують проєкт Конвенції.

Як тільки будуть виконані умови для набрання чинності Конвенцією, необхідно буде завершити передачу Реєстра збитків Комісії з розгляду претензій. Секретаріат Реєстра при цьому має стати секретаріатом Комісії з розгляду претензій.

Комісія з розгляду претензій розпочне роботу у трьох колегіях. Сторони Конвенції вирішать питання про створення нових колегій. Швидкість, з якою Комісія з розгляду претензій досягне повної операційної спроможності, таким чином, залежатиме від волі залучених сторін.

Комісія з розгляду претензій матиме своє місцезнаходження на території однієї зі Сторін Конвенції.